GEDIG 1

KERSVADER

MIKA STANVLIET

Liewe Kersvader,
my hart se grootste wens
is dat my mamma en my pappa
weer terug sal kom na my.

Ek is tog so alleen,
hier in die weeshuis
die dagmoeder hier is naar met my
en laat ons hard in die tuin werk.

Ek kan dit nie meer hou nie, Meneer,
ek sukkel tog so vreeslik.
Dit is nie vir my lekker nie
my kop is altyd seer.

Sy gee nie vir ons medisyne nie,
Kersvader asseblief,
ek hou nie van die huisie nie
ek en Marie, Anthon en Annie.

Kom haal ons Kersvader, ek vra mooi
ek wil tog graag ook weet
hoe voel dit om 'n mamma te besit
en myself in rokkies op te tooi.

Want hier dra ons net grys klere,
en almal werk so hard.
Ons gaan nie skool nie, Kersvader,
ons lewe heeltyd diep in smart.

Ek vra tog mooi, o Kersvader, ek belowe,
kom haal net vir my en my maatjies
ons wil net wegkom hier
want als wat lekker is, is verbode.

Kersvader, al wat ek wil hê vir Kersfees,
is 'n mamma en 'n pappa,
want hulle kan ons help
om te kan skryf en lees.

Maak ons almal tog bly
ek vra so mooi, Kersvader,
laat ons almal ook 'n Kersfees kry
vol lag, gesels en lekkerkry.

Woordeskat binne konteks en Gebruik van Persoonlike Woordeboek

Leer die volgende woorde en verbreed jou woordeskat.

Skryf daarna al die nuwe woordeskat wat jy geleer het in jou **Persoonlike Woordeboek** neer.

Afrikaans	Engels
Kersvader	Santa/Father Christmas
liewe	dear
wens/hoop	wish/hope
weer	again
terug	back
tog	yet/even though
alleen	alone
weeshuis	orphanage
dagmoeder	day mother
tuin	garden
kan dit nie meer hou	can take it any more
sukkel	struggle
altyd	always
seer	sore
medisyne	medicine
asseblief	please
skryf	write
lees	read
lag	laugh

Afrikaans	Engels
kom haal vir ons	come fetch us
ek vra mooi	I'm asking nicely
ek wil dit graag hê	I really want it
weet (something)	know
besit	to have
rok/rokke	dress/dresses
rokkies	little dresses
om op te tooi	to posh up
want/omdat	because
die lewe	life
heeltyd/altyd	always
smart	suffering
belowe (verb)	promise
belofte (noun)	promise
wegkom	get away
verbode	not allowed
smag/verlang/hunker	to long for
Ek wil 'n dokter word.	I want to become a doctor
lekkerkry	enjoy

VRAE:

1. Wat is die titel van hierdie gedig?
2. Wie is die digter/es van hierdie gedig?
3. Uit hoeveel strofes bestaan die gedig?
4. Uit hoeveel versreëls bestaan elke strofe?
5. Hoe noem ons sulke strofes?
6. Verwys na strofe 1.
   6.1. Wat is die rymskema van strofe 1?
   6.2. Wat soort rympatroon is daar in strofe 1 en in die hele gedig?
7. Wat is die verteller se grootste wens?
8. Hoekom voel die verteller eensaam?
9. Hoe is die dagmoeder teenoor die weeskinders in die weeshuis? Haal EEN WOORD uit strofe 2 aan as antwoord.
10. Watter werk word die kinders gegee om te doen?
11. Haal EEN WOORD uit strofe 2 aan wat aandui dat die werk wat hulle moet doen, <u>nie maklik</u> is nie.
12. Sê in jou eie woorde wat 'n "weeshuis" is.
13. Die dagmoeder <u>raak baie bekommerd</u> as die verteller-hulle siek is of 'n hoofpyn het. Haal 'n VERSREËL uit strofe 4 aan wat aandui dat die bostaande stelling ONWAAR is.
14. Die verteller is nie die enigste een wat nie van die weeshuis hou nie. Haal SES AGTEREENVOLGENDE WOORDE uit strofe 4 aan wat bewys dat hierdie stelling WAAR is.
15. Haal EEN WOORD uit strofe 5 aan wat aandui dat die verteller <u>'n meisie</u> is.
16. Gee VIER redes uit strofe 6 hoekom die verteller vir Kersvader vra om hulle te kom haal.

AFDELING B: TAAL

VRAAG 2 - PRENT

Kyk na die onderstaande prent en voer elke keer die instruksies noukeurig uit.

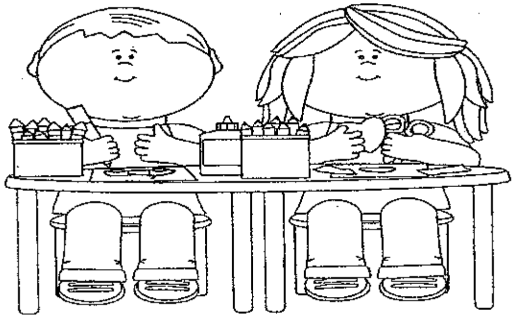

2.1 Skryf die volgende sin oor in die korrekte WOORDORDE.

Die leerders is (by die skool/baie gelukkig/vandag).

Begin so: Die leerders ... (1)

2.2 Skryf die volgende sin oor in die VERLEDE TYD.

Die meisie werk baie hard. (1)

2.3 Skryf die volgende sin oor in die TOEKOMENDE TYD.

Die leerders eet hulle toebroodjies gedurende die pouse. (1)

2.4 Verbind die volgende sinne met die VOEGWOORD tussen hakies.

Die seun werk vinnig. Hy is 'n baie slim kind. (omdat) (1)

2.5 Skryf die volgende sin oor in die ONTKENNENDE VORM.

Hulle sit stil op die stoele. (1)

2.6 Gee die MEERVOUD van die woord tussen hakies.

Die (potlood) waarmee hulle skryf, is skerp. (1)

2.7 Gee elke keer die INTENSIEWE VORM van die woord tussen hakies.

2.7.1 Die meisie is (mooi). (1)

2.7.2 Haar werk is nie gedoen nie, want sy is (lui). (1)

2.8 Gee die TRAPPE VAN VERGELYKING vir die volgende woorde tussen hakies.

2.8.1 Die seun is (groot) as die meisie. (1)

2.8.2 Sy is die (mooi) meisie in die wêreld. (1)

[10]

VRAAG 3 - SPOTPRENT

Lees die spotprent aandagtig deur en voer elke keer die instruksies noukeurig uit.

3.1 Gee die VERKLEINWOORD van die woord tussen hakies.

Die (hond) word lekker deur die oom gekrap. (1)

3.2 Skryf die GETAL tussen hakies voluit neer.

Daar is (20) minute oor voor halftyd. (1)

3.3 Skryf die volgende sin oor in die TEENWOORDIGE TYD.

Die tannie was besig om die gras te sny. (1)

3.4 Gee die AFKORTING vir die woorde tussen hakies.

3.4.1 Die rugby word (Saterdag) uitgesaai. (1)

3.4.2 Die tannie sny die gras (met ander woorde), sy doen die man se werk. (1)

3.5 Vul die weggelate VOORSETSELS in.

3.5.1 Die man sit _____ die bank en televisie kyk. (1)

3.5.2 Die oom gaan _____ die moeilikheid wees. (1)

3.6 Verbind die volgende sinne met die VOEGWOORD tussen hakies.

Die oom kyk heel dag lank rugby. Die tannie word baie kwaad vir hom. (dus) (1)

3.7 Gee die MEERVOUD van die woord tussen hakies.

Die oom se (blikkie) lê op die vloer. (1)

3.8 Skryf die volgende sin oor in die VERLEDE TYD.

Die tannie het baie vriende. (1)

3.9 Skryf die volgende sin oor in die ONTKENNENDE VORM.

Iemand help die tannie. (1)

3.10 Gee die ANTONIEM van die woord tussen hakies.

3.10.1 Die (voordeel) is dat die werk meer raak. (1)

3.10.2 Die man het (onthou) om die muur klaar te verf. (1)

3.11 Gee die INTENSIEWE VORM van die woord tussen hakies.

Die tannie is (moeg) gewerk. (1)

3.12 Verbeter die SPELLING van die woord tussen hakies.

Die oom het 'n Springbok - (rugbytrei) aan. (1)

[15]

TOTAAL AFDELING B: 25

GROOTTOTAAL : 40

Middagete by die skool

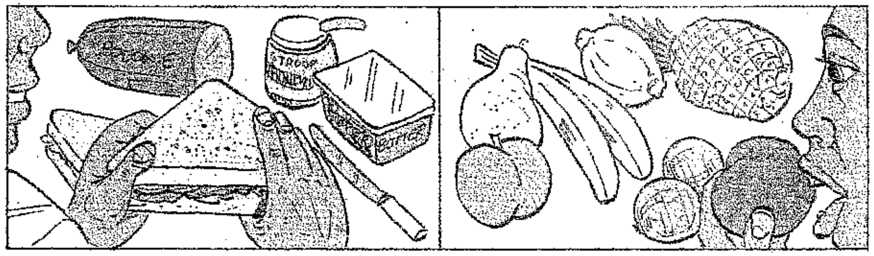

Toebroodjies
Brian eet sy toebroodjies.
Op die een toebroodjie is polonie.
Op die ander een is **botter** en **stroop**.
Op die derde toebroodjie is **kaas**.

Vrugte
Lerato is lief vir vrugte.
Sy eet appels, **piesangs**, **pere**,
lemoene, pynappel en **koejawels**.
Pere is **soet**, maar **suurlemoene** is **suur**.

Aandete

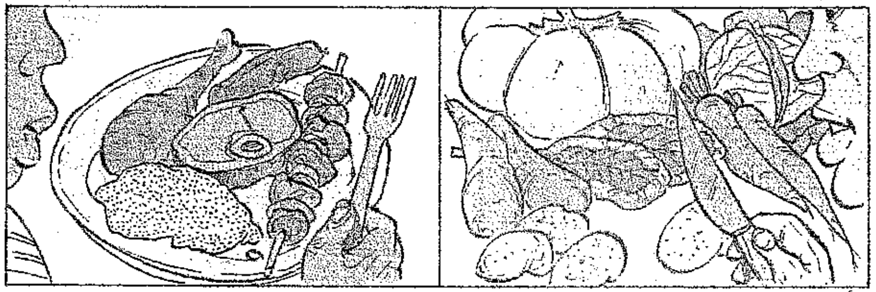

Vleis
Lungile hou van vleis.
Hy eet graag **hoender**.
Sy pa braai **skaaptjops** oor die kole.
Sy ma eet graag pap en **wors**.

Groente
Sonja hou van groente.
Haar ma kook graag **pampoen**, **patats**,
aartappels, **kool** en **spinasie**.
Sy maak slaai van wortels en **kropslaai**.

Woordeboek

aartappels: potatoes	**botter:** butter	**groente:** vegetables
hoender: chicken	**kaas:** cheese	**koejawels:** guavas
kool: cabbage	**kropslaai:** lettuce	**lemoene:** oranges
pampoen: pumpkin	**patats:** sweet potatoes	**pere:** pears
piesangs: bananas	**skaaptjops:** mutton chops	**soet:** sweet
spinasie: spinach	**stroop:** syrup	**suur:** sour
suurlemoene: lemons	**toebroodjies:** sandwiches	**vrugte:** fruit
wors: sausage		

2. Lekker plekke

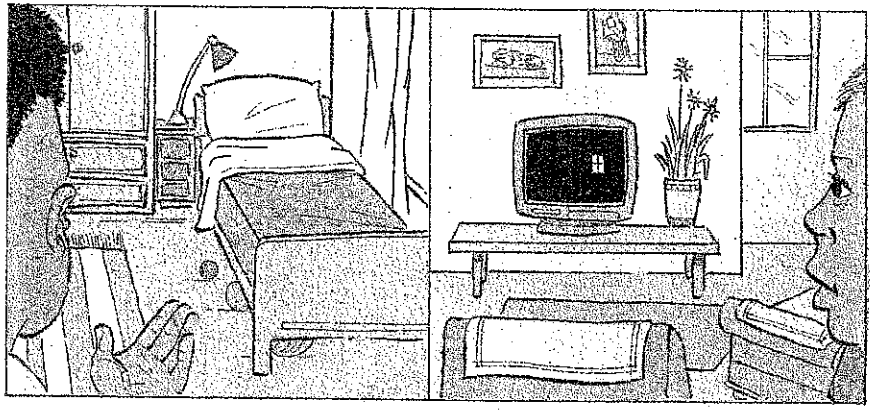

Slaapkamer
Hier is my slaapkamer.
Ek slaap op 'n bed onder 'n **kombers**.
Ek lê met my kop op 'n **kussing**.
Langs my bed is 'n **leeslamp**.
Voor die **venster** hang 'n geel **gordyn**.
Teen die muur is 'n **klerekas met laaie**.

Sitkamer
Ek hou van die sitkamer.
Ek kyk TV daar.
Daar is 'n **rusbank** en **stoele**.
Daar is 'n **tapyt** op die **vloer**.
Op die **tafel** is 'n **blompot**.
Daar is **prente** teen die muur.

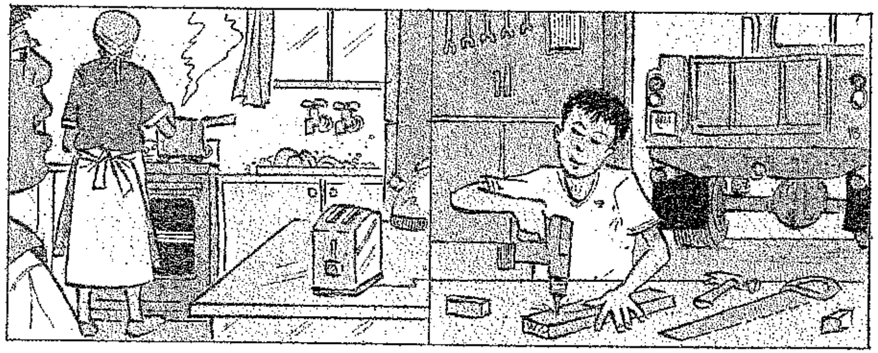

Kombuis
My ma is baie in die **kombuis**.
Daar is 'n **opwasbak** met **krane**.
Ons was **skottelgoed** in die opwasbak.
Die **yskas** hou die kos koud.
Daar is 'n **ketel** en 'n **broodrooster**.
Sy kook lekker kos op die **stoof**.

Motorhuis
My pa werk graag in die **motorhuis**.
Sy **gereedskap** hang teen die muur.
Daar is 'n **hamer**, 'n **saag** en 'n **boor**.
Hy het altyd iets wat hy moet regmaak.
Niemand moet hom hier pla nie.

(Woordeboek op bladsy 8.)

Inleiding:

Lekker sinne en woorde

- Gesels met 'n maat oor wat jy in die prente sien. Julle kan dit in enige taal doen. Soek dan die Afrikaanse woorde vir die woorde wat julle gebruik het in die woordeboek onderaan die blad. Maak beurte om die sinne hardop te lees.
- Soek die woorde wat jy nie ken nie in die woordeboek onderaan die bladsy.
- Vertel dan vir mekaar wat julle in die prente sien.
- Wat is die vetgedrukte woorde in jou huistaal?

1. Lekker kos

Ontbyt

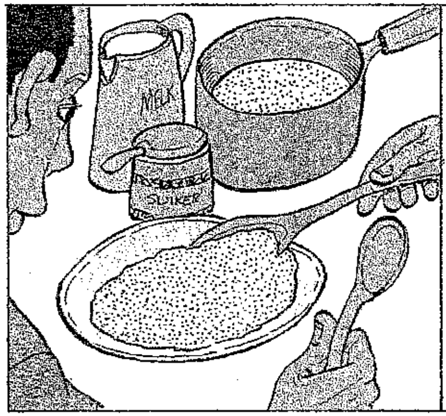

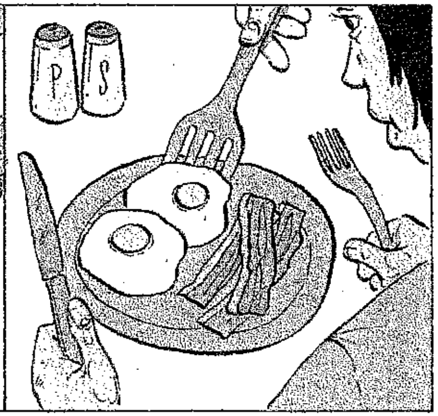

Pap
Mulalo **hou** die meeste **van** pap.
Sy ma kook die pap in 'n pappot.
Sy skep sy **bord** vol pap.
Hy gooi **melk** en **suiker** oor sy **pap**.
Hy eet die pap met 'n **lepel**.

Spek en eiers
Anita hou van spek en eiers.
Anita se ma bak dit in 'n pan.
Haar ma **skep** die kos in 'n bord.
Sy gooi **sout** en peper oor die eiers.
Sy eet die kos met 'n **mes** en 'n **vurk**.

Woordeboek

bord: plate	**eiers:** eggs	**hou van:** like
lepel: spoon	**melk:** milk	**mes:** knife
ontbyt: breakfast	**pap:** porridge	**skep:** serve up
sout: salt	**spek:** bacon	**suiker:** sugar
vurk: fork		

GEDIG 2

VERJAARSDAG — **ANELL DE BEER**

(Vir 'n Spesiale verjaardagseun.)

1. Op 'n mens se verjaarsdag,
Wil mens net speel en lag.
Mens onthou dae van lank terug toe ons nog klein was,
Soos toe jy op die stoel moet staan in die klas.

2. Dis snaaks hoe tyd verbygegaan het,
En as mens terug dink was als net pret.
Dit voel soos gister toe ons met sakkies vol sweeties
rondhardloop,
En ma net die mooiste en grootste X-Box moes koop.

3. Nou het dinge vinnig verander,
Soos 'n branderplankryer op 'n brander.
Die een oomblik dink hy, hy beheer die surfbord,
Die volgende oomblik lê hy op die grond.

4. Ek bid dat God jou in sy liefde sal toedraai,
Dat net jou hare in die wind sal waai.
Mag Hy jou bewoed en bewaar hierdie jaar,
Dat al jou swottings goed sal vaar.

5. Nou is jy groot en volwasse,
En kom jy uit by al jou klasse.
Geniet dan elke oomblik van nou af,
Geniet jouself en vat die dag af.

BAIE GELUK MET JOU VERJAARSDAG!
Ek hoop jy geniet jou verjaarsdag.
Hartlik geluk met hierdie verjaarsdag!
Veels geluk omdat jy verjaar.
Jy verjaar. Baie geluk!
Mag dit 'n gelukkige verjaarsdag wees!

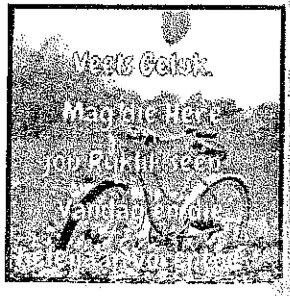

Woordeskat binne konteks en Gebruik van Persoonlike Woordeboek

Leer die volgende woorde en verbreed jou woordeskat.

Skryf daarna al die nuwe woordeskat wat jy geleer het in jou **Persoonlike Woordeboek** neer.

Afrikaans	Engels
verjaarsdag	birthday
'n mens	a person
speel	play
spel/spele	game
speletjie	game
speller	player
lag	laugh
laggend/laggende	laughing
onthou	remember
dag/dae	days
nag/nagte	evenings
terug	back
keer terug	go back
lank terug	long time ago
toe ons nog klein was	when we were young
stoel	chair
stoeltjie	little chair
staan	stand
staande	standing
snaaks	funny
verbygaan/verbygegaan	passing by
hoe tyd verbygegaan het	time passed
spesiaal/spesiale	special
alles/als	everything
bewoed en bewaar	protect and keep
bewaring	protection
pret	fun
prettig/prettige	fun
pretvol/pretvolle	fun
soos	like
swot/studeer	study
swottings/studies	studies
geniet	enjoy
genotvol/genotvolle	enjoying

Afrikaans	Engels
voel	feel
gister	yesterday
sak/sakke	bag/s
sakkie/sakkies	little bag/s
"sweeties"/lekkers	sweets
rondhardloop	running around
koop	buy
koper	buyer
verkoop	sell
verkoper	seller
te koop	for sale
branderplank	surfboard
branderplankryer	surfer
brander/branders	waves
golf/golwe	waves
oomblik	moment
lê	lie down
bid	pray
bid tot God	pray to God
gebed	prayer
gebede	prayers
lief	to love
liefde	love
geliefde	beloved/loved one
beskerm	protect
beskerming	protective
grond	ground
nou	now
God sal jou in sy liefde toedraai	encompass you with love
jy sal goed vaar	you will do well
volwasse	grown up
volwassene	adult
vat die dag af	take the day off
van nou af	from now on

VRAE:

1. Wat is die titel van hierdie gedig?
2. Wie is die digter/es van hierdie gedig?
3. Vir wie is die gedig geskryf?
4. Uit hoeveel strofes bestaan die gedig?
5. Uit hoeveel versreëls bestaan elke strofe? Hoe noem ons sulke strofes?
6. Hoeveel sinne is daar in elke strofe?
7. Wat is die rymskema in strofe 1?

17. Volgens strofe 7 word die verteller hulle <u>nie toegelaat</u> om lekker, plesierige dinge te doen nie.
Haal TWEE OPEENVOLGENDE WOORDE wat bewys dat hierdie stelling WAAR is.
18. Hoekom, volgens strofe 8, wil die verteller so graag 'n mamma en 'n pappa hê?
19. Hoe 'n soort Kerfees wil die verteller hê?
20. Wat het jy uit hierdie gedig geleer?
21. Wat is jou grootste wens vir Kersfees?
22. Pas die Sinoniem in Kolom B met die woord in Kolom A.

Kolom A	Kolom B
22.1 "wens"	A. hê
22.2 "naar"	B. vaal
22.3 "besit"	C. wreed
22.4 "grys"	D. hoop/begeerte
22.5 "smart"	E. praat
22.6 "wegkom"	F. verdriet
22.7 "smag"	G. verlang
22.8 "gesels"	H. ontsnap

Aktiwiteit 28

Kyk na die prentjie. Beantwoord die vrae in die **ontkenning**.

1. Is die hond klein? Nee, die hond is nie …
2. Is daar **iemand** by die hond? Nee, daar is …
3. Is daar **iets** in die hond se bek? Nee, …
4. Sal die hond **ooit** kan lees? Nee, …
5. Slaap die hond? Nee, …
6. Is daar **êrens** 'n boom? Nee, …

Afkortings en akronieme

Leer die volgende afkortings en akronieme.

Afkortings

bl.	bladsy	Ma.	Maandag		
dr.	dokter of doktor	Di.	Dinsdag		
gr.	graad	Wo.	Woensdag		
hfst.	hoofstuk	Do.	Donderdag	g	gram
mej.	mejuffrou	Vr.	Vrydag	mg	milligram
mev.	mevrou	Sa.	Saterdag	m	meter
mnr.	meneer	So.	Sondag	cm	sentimeter
me.	titel vir 'n vroulike persoon	Jan.	Januarie	km	kilometer
nr. of no.	nommer	Feb.	Februarie	ℓ	liter
rek.	rekening	Mrt.	Maart	ml	milliliter
str.	straat	Apr.	April	km/h	kilometer per uur

Akronieme

Die afkorting lees soos 'n woord.

SANLAM of Sanlam	**S**uid-**A**frikaanse **N**asionale **L**ewensassuransie **M**aatskappy
UNISA of Unisa	**Uni**versiteit van **S**uid-**A**frika
ESKOM of Eskom	**E**lektrisiteitsvoorsienings**kom**missie
ESSA of Essa	**E**ngels**s**prekende **S**uid-**A**frikaner

Leenwoorde in Afrikaans

Maleise woorde	
baie:	*a lot of, many*
baklei:	*to fight*
blatjang:	*chutney*
piering:	*saucer*
piesang:	*banana*

Portugese woorde	
bredie:	*stew*
kraal:	*pen, corral, kraal*
sambok:	*sjambok, horsewhip*
sambreel:	*umbrella*
tronk:	*jail*

Khoi-woorde	
abba:	*carry piggyback*
aitsa:	*(An exclamation: look at that!)*
eina:	*(An exclamation: ouch!)*
karos:	*skin rug, skin cloak*
kierie:	*walking-stick*

Woorde uit seemans- en handelstaal

(the language that the sailors and traders on ships used in 1652–1700)

kombers:	*blanket*
kombuis:	*kitchen*
kooi:	*bed*
spens:	*pantry*

Woorde uit Afrikatale	
aikôna:	*no, not at all*
donga:	*gully, donga*
mamba:	*mamba (a specific snake)*
sjongololo:	*millipede*
tjaila:	*to go home after work*

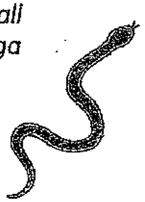

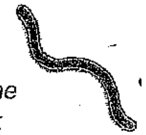

Engelse woorde	
garage:	motorhawe, motorhuis
stress:	druk en spanning, stres
stunning:	puik, fantasties
worry:	bekommer
steak:	'n dik stuk beesvleis
jeans:	'n denimbroek

Dit lyk my 'n mens moet voorsetsels maar uit jou kop leer! Die volgende voorsetsels word dikwels gebruik. Leer hulle!

luister **na**	Die kinders luister **na** musiek.
soek **na**	Hy soek **na** sy pen wat hy verloor het.
kyk **na**	Die toeskouers kyk **na** die wedstryd.
praat **met**	Die skeidsregter praat **met** die kaptein van die span.
skryf **met**	Ek skryf **met** 'n pen.
gelukwens **met**	Sy wens my geluk **met** my verjaardag.
hou **van**	Ek hou **van** wiskunde.
trots **op**	Die hoof is trots **op** die leerders wat so hard werk.
jaloers **op**	Die seun is jaloers **op** sy broer wat so goed kan tennis speel.
lief **vir**	Die ouers is lief **vir** hulle kinders.
bang **vir**	Is jy ook bang **vir** spinnekoppe?
kwaad **vir**	Hoekom is jy kwaad **vir** my?
bly **by**	Ek bly **by** my ouers.
kuier **by**	Ek kuier **by** my ouma.
te voet	Hulle loop **te** voet skool toe.
per trein/taxi/motor/fiets	Hulle ry **per** trein stad toe.
oor 'n week	Ons skryf **oor** 'n week eksamen.
om vyfuur	Ek sal jou **om** vyfuur by die skool kom haal.
per ongeluk	Die glas het **per** ongeluk uit haar hand geval en gebreek.

Sinne met twee voorsetsels
Die padda spring **by** die huis **in**.
Die man loop **by** die deur **uit**.
Die vrou kyk **by** die venster **uit**.
Die motor ry **in** die straat **af**.
Die trein vertrek **van** die stasie **af**.

Vaste uitdrukkings	Afkortings
in plaas **van**	i.p.v.
deur middel **van**	d.m.v.
in verband **met**	i.v.m.
as gevolg **van**	a.g.v.
ten opsigte **van**	t.o.v.

Aktiwiteit 21

Vul die regte **voorsetsel** in. Kies 'n woord in die blokkie.

te by per in om oor na
by aan van by van uit

1. Sello gaan vandag _____ sy vriendin kuier.
2. Hy ry _____ trein Polokwane toe.
3. Hy stap _____ voet stasie toe.
4. Die stasie is _____ die linkerkant _____ die pad.
5. Die trein vertrek nie nou nie; dit vertrek eers _____ 'n rukkie.
6. Sello klim _____ die trein _____.
7. Hy loer _____ die venster _____.
8. Hy luister _____ die aankondigings.
9. Die trein sal _____ tienuur vertrek.
10. Hy hou baie _____ treinry.

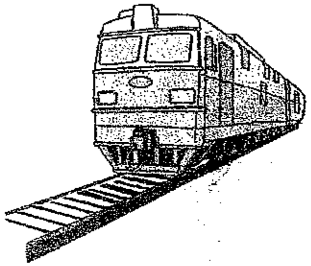

Voegwoorde

As jy sinne langer wil maak, verbind jy hulle met **voegwoorde** soos **en**, **want**, **daarom**, **omdat**. Kyk hoe dié sinne lyk as ons hulle verbind.

Verbind met voegwoorde

Ek drink water. Ek (is) dors (want)
Ek drink water, **want** ek (is) dors.

Die woordorde van sin twee bly *dieselfde*. Daar is 'n komma (,) voor **want**.

Ek is dors. Ek (drink) water. (daarom)
Ek is dors, **daarom** (drink) ek water.

Die werkwoord kom *direk na* die voegwoord **daarom**.

Ek drink water. Ek (is) dors. (omdat)
Ek drink water **omdat** ek dors (is).

Na **omdat** gaan die werkwoord *na die einde* van die sin toe.

VERKLEINWOORDE

• Kort vokale + k, p, g en s	tas – tassie, brug – bruggie, pop – poppie, nek – nekkie
• Kort vokaal + n	pan- pannetjie, ken – kennetjie, son – sonnetjie
• Dubbele vokale	teef – tefie, spook – spokie, skaap – skapie
• Twee of meer lettergrepe/dubbele vokale + r	suster – sustertjie, vragmotortjie, venster – venstertjie, boer - boertjie
• Woorde wat op t eindig	mat – matjie, present – presentjie, skoot – skootjie
• Lang vokaal + n	toon - toontjie, skoen – skoentjie, foon – foontjie
• Kort vokaal + l	tol – tolletjie, bal – balletjie
• Dubbele vokale en konsonante	agurk – agurkie, koek – koekie, neus - neusie
• 'n Woord wat op d eindig	hond – hondjie, lood – loodjie, hoed - hoedjie
• Kort vokaal + m	blom – blommetjie, som - sommetjie
• Twee lettergrepe of dubbele vokale + l	rafel – rafeltjie, katel – kateltjie, stoel - stoeltjie
•-ing, -ang, -ong woorde wat uit een lettergreep bestaan	kring – kringetjie, tang – tangetjie, long - longetjie
• Kort vokaal + r	kar – karretjie, ster – sterretjie
• Lang vokaal, dubbel konsonant, twee of meer lettergrepe + m	stroom – stroompie, besem – besempie, arm – armpie
• Twee of drie lettergrepe + ing	koning – koninkie, heining - heininkie
• Woorde wat op ie eindig	sussie – sussietjie, mandjie - mandjietjie
• Woorde wat op o, i, u en beklemtoonde a eindig	ma'tjie, foto'tjie, safari'tjie, balju – balju'tjie
• Meervoude	rakke – rakkies, bome – boompies
• Uitsonderings	gat – gaatjie, blad – blaadjie, pad – paadjie, spel - speletjie

TRAPPE VAN VERGELYKING

	Stellende trap	Vergrotende trap	Oortreffende trap
• Kort vokaal	• smal	• smaller	• smalste
• Twee vokale	• skoon	• skoner	• skoonste
• Dubbel vokale of konsonante	• vuil	• vuiler	• vuilste
• Lang vokale + *g*	• hoog • laag • leeg • vroeg • moeg • droog	• hoër • laer • leër • vroeër • moeër • droër	• hoogste • laagste • leegste • vroegste • moegste • droogste
• Lang vokaal + *d*	• koud • kwaad • breed	• kouer • kwater • breër	• koudste • kwaadste • breedste
• Woorde wat op 'n *r* eindig	• ver • lekker • duur	• verder • lekkerder • duurder	• verste • lekkerste • duurste
• woorde wat op *s* eindig	• voos • fluks • los	• voser • flukser • losser	• voosste • fluksste • losste
• woorde wat op *ig* eindig	• vinnig • stadig	• vinniger • stadiger	• vinnigste • stadigste
• woorde wat op 'n lang vokaal eindig	• rooi • gou	• rooier • gouer	• rooiste • gouste
• kort vokaal + *f*	• grof	• growwer	• grofste
• lang vokaal of konsonant + *f*	• lief • styf • skurf	• liewer • stywer • skurwer	• liefste • styfste • skurfste
• woord eindig in *u*	• slu	• sluwer	• sluuste
• woord eindig in *–e/-de*	• tevrede	• meer tevrede	• mees tevrede
• uitsonderings	• baie • bietjie • goed • jonk • lank • nuut • selde	• meer • minder • beter • jonger • langer • nuwer • minder	• die meeste • die minste • die beste • die jongste • die langste • die nuutste • die minste

14.

Misdaad en geweld

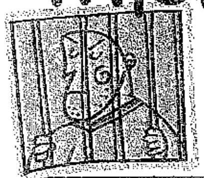
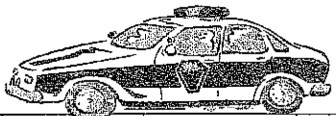

WOORD	BETEKENIS	WOORD	BETEKENIS	WOORD	BETEKENIS
misdaad	*crime*	geweld	*violence*	diefstal	*theft*
dief	*thief*	steel	*steal*	roof	*robbery*
rowers	*robbers*	inbraak	*burglary*	inbreek	*break in*
inbreker	*burglar*	diefalarm	*burglar*	misdadiger	*criminal*
koeël	*bullet*		*alarm*	wapen	*weapon*
kaping	*hijacking*	kaap	*hijack*	skaak	*kidnap*
skaking	*kidnapping*	moord	*murder*	moordenaar	*murderer*
vermoor	*murder*	selfmoord	*suicide*	verkrag	*rape*
verkragting	*rape*	verkragter	*rapist*	losprys	*ransom*
gyselaar	*hostage*	aanrand	*assault*	aanval	*attack*
aanrander	*assaulter*	martel	*torture*	litteken/letsel	*scar*
rewolwer	*revolver*	pistool	*pistol*		
boei	*handcuff*	pleeg	*commit*	tronk	*jail*
sel	*cell*	gevangene	*prisoner*	speurder	*detective*
polisie	*police*	hof	*court*	regter	*judge*
prokureur	*lawyer*	wet	*law*	verhoor	*trial*
getuie	*witness*	verdedig	*defend*	leidrade	*clues*
in hegtenis neem			*to take into custody*		
moord, diefstal, ens. pleeg			*to commit murder*		
agter slot en grendel			*behind bars*		
getuienis aflê			*testify*		
uitspraak lewer			*give the verdict*		
belonging			*reward*		
hande in die lug			*hands up*		

Misdaad

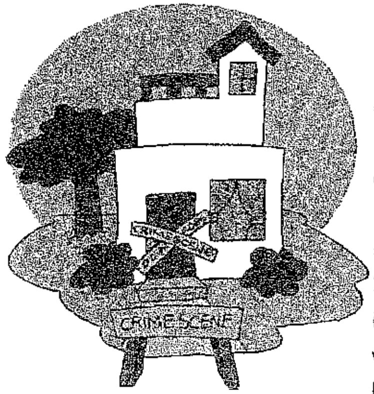

A. DOEN DIE CLOSE-OEFENING.

In die huis is 'n 1. m______ 2. ge______ en daarom 3. s______r die polisie die 4. m______ (crime scene) af. Die 5. s______ ondersoek die saak en kyk vir 6. l____ en neem 7. ______ wat hulle 8. ______ die ondersoek kan help. Die 9. s____ (victim) is 'n jong vrou. Dis 'n 10. (wreed) __ daad. Hulle vermoed die twee kinders is 11. o______ en dat die 12. s______ 'n 13. l__ van die pa gaan eis. Die 14. (moord) ______ sal in 15. h________geneem word. Hulle sal op 16. a____ van moord in die 17. h___ moet verskyn. Die 18. r____ kan hulle 'n 19. (lewe + lank) ___ vonnis 20. o______.

B. SKRYF DIE SINNE OOR SOOS AANGEDUI. (TYE)

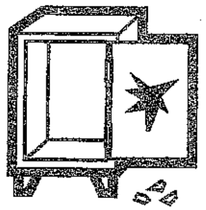

1. Diewe het al die geld en juwele gesteel. (Gister)
2. Die skakers ontvoer die seuntjie. ('n Week gelede)
3. Hulle sal 'n losprys van die ouers eis. (Môre)
4. Sy het die polisie in kennis gestel. (Binnekort)
5. Ek het die alarm gestel. (Nou)
6. Hy het sy rewolwer vinnig uitgepluk. (Op daardie oomblik)
7. Die speurder moet die saak deeglik ondersoek. (Gedurende die volgende paar dae)
8. Die inbrekers slaan die vensterruite met bakstene stukkend. (Eergister)
9. Hulle het nie dadelik die kluis met die geld gevind nie. (Teenwoordige tyd)
10. Die koerant sal more alles oor die verkragting publiseer. (Gister)
11. Die polisie sal nie die misdadigers duld nie. (Deesdae)
12. Die seuns betrap die dief in die huis. ('n Week gelede)
13. Die ooggetuie beskryf die aanranding. (Verlede tyd)
14. Die motordief steel die motor uit die garage. (Eergister)
15. Hy het die slot stadig oopgebreek. (Die slot)

C. VERBIND DIE VOLGENDE SINNE. GEBRUIK DIE VOEGWOORDE TUSSEN HAKIES.

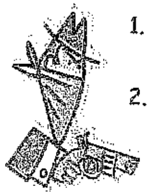

1. Die rowers het by die huis ingebreek. Hulle het 'n jong vrou doodgeskiet. (en)
2. Die vrou kon haarself nie verdedig nie. Hulle het haar onverwags oorval. (omdat)

E. **DOEN DIE ONDERSTAANDE SINNE. BEGIN MET: Nee,**

1. Was jy al in die dieretuin?
2. Het jy al ooit 'n leeu gesien?
3. Het jy nog van daardie foto's wat ons in die wildtuin geneem het?
4. Daar is baie wild in die wildtuin.
5. Iemand het die olifant geskiet en sy tande uitgesny.
6. Daar is nog steeds wildstropers wat diere in die wildtuin skiet.
7. Het jy alreeds jou plek in die wildtuin bespreek?
8. Almal hou van 'n vakansie in die natuur.
9. Daar is êrens 'n goeie boek oor voëls in my boekrak.
10. Geniet jy dit altyd in die natuur?

F. **DOEN DIE SINNE EN BEGIN MET DIE WOORDE TUSSEN HAKIES.**

1. Ons vertrek met vakansie na die wildtuin. (Oor 'n rukkie)
2. Hulle hoor die olifant in die bos trompetter. (Gister)
3. Hulle sit en kyk om die diere te sien. (Daardie dag)
4. Hy het met sy verkyker na die diere wat water gedrink het, gekyk. (Nou)
5. Daar was baie vlakvarke by die rivier. (Môre)
6. Die sebras en die wildebeest wei saam. (Daardie dag)
7. Die leeuwyfie probeer die rooibokkie vang. (Daardie aand)
8. Ek het 'n pragtige skildery van 'n renoster wat tussen die bosse staan. (Daardie tyd)
9. Die seekoeie sal mense wat dit te naby hulle waag, aanval. (Daardie dag)
10. Die wildtuine is altyd vol bespreek. (Volgende maand)

G. **VRA DIE VRAE WAAROP DIE ONDERSTREEPTE DEEL DIE ANTWOORD IS.**

1. Die vrou neem 'n foto <u>met die kamera.</u>
2. Die diere staan <u>onder die bome</u> as dit baie warm is.
3. Die olifant word <u>deur die veearts</u> verdoof.
4. <u>Die wildbewaarder</u> dra 'n geweer op hulle uitstappies.
5. Jy mag nie <u>'n wapen</u> in die wildtuin by jou dra nie.
6. Hy loop saam <u>met die wildbewaarder</u> na die kantoor.
7. Hulle ondervind baie probleme <u>met die wilddiewe.</u>
8. Die hekke maak <u>sesuur</u> in die somer oop.
9. Hy kom <u>van Gauteng af.</u>
10. Ons gaan volgende week terug <u>KwaZulu-Natal toe.</u>

13. REIS

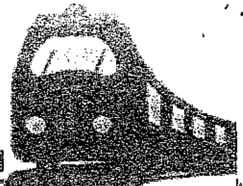

VLIEG

vliegtuig/aeroplane
bespreek/book
lugwaardin/airhostess
lughawe/airport
bagasie/luggage
stuurkajuit/cockpit
weeg/weigh
sitplek/seat
opstyg/take off
aankoms/arrival
sitplekgordel/seatbelt
aankondig/announce
aanloopbaan/runway
helicopter/helicopter
loods/pilot
kaartjie/ticket
vlieënier/pilot
paspoort/passport
inboek/book in
skaal/scale
gewig/weight
land/land
vertrek/depart / departure

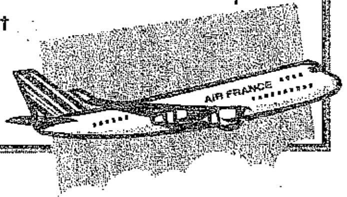

TREIN

moltrein/tube
treindrywer/train driver
stasie/station
spoorweg/railway
treinspore/railway (lines)
kondukteur/conductor
treinwa/carriage
kompartement/compartment
koepee/coupe
eetsalon/dining saloon
perron/platform/platform
fluit/whistle
goederetrein/goods train
kruier/porter

SEEVAART

skip: skepe/ship(s)
kaptein/captain
boeg/bow
dek/deck
patryspoort/porthole
hawe/harbour
seiljag/yacht
sleepboot/tug(boat)
vuurtoring/lighthouse
kajuit/cabin
bemanning/crew
anker/anchor
bakboord/port
stuurboord/starboard
vaar/sail
veerboot/ferry

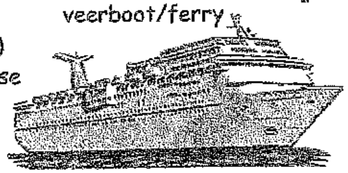

BUS

bushalte/bus stop
busbestuurder/bus driver
buskaartjie/bus ticket
haal die bus/catch the bus
verpas die bus/miss the bus
bagasierak/rack
busterminus/terminal
nooduitgang/emergency exit

MOTOR

stuurwiel/steering wheel
noodwiel/spare wheel
bagasiebak,kattebak/boot
ruitveërs/windscreen wipers
truspieëltjie/rear-view mirror
remme/brakes
koppelaar/clutch
ratte/gears

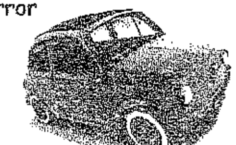

ANDER

fiets/bicycle
motorfiets/motorbike
slee/sleigh
handvatsels/handles
te perd/on horseback

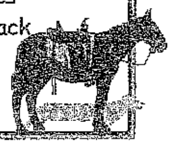

GEDIG 1

SKOOLSIEK — **LINDA FOURIE**

Vandag gaan ek nie skool toe nie
vandag bly ek net lê.
Ek gee nie om wát julle dink
of wat die bure sê.

Die wekker kan maar lui en lui,
die voëltjies kan maar fluit,
julle kan maar roep en roep,
maar vandag gaan ek nie uit.

My breffis kan maar koud raak,
gee die eier terug vir die hen.
Vandag doen ek geen skooltaak –
dis vakansie vir my pen.

Kom skud maar my bed,
kom kielie my voete,
roep die polisie
of gee my 'n boete.

Twee emmers water gegooi op my kop,
die brullende leeus kry my nie nou op,
ook nie roomys of drie stukke koek,
ook nie sirenes of drieduisend kore,
want my tong slaap vas soos my ore.

My bed is so warm, my kussing so sag,
vandag is die dag waarvoor ek lankal wag.
Sal iemand nou luister na wat el wil sê:
EK GAAN NIE SKOOL TOE NIE!!!

Woordeskat binne konteks en Gebruik van Persoonlike Woordeboek

Slaan jou woordeboek na en vind die Engelse betekenisse van die volgende woorde/frases.
Skryf hulle in die onderstaande tabel neer.
Skryf daarna al die nuwe woordeskat wat jy geleer het in jou **Persoonlike Woordeboek** neer:

Afrikaans	Engels
vandag	
gister	
môre	
wekker	
skooltaak	
skooltas	
boete	
eier	
lê	

Afrikaans	Engels
voëltjies	
fluit	
roep	
gee dit terug	
skud	
kielie	
kielie my voete	
bure	
rolek gaan uit	

Afrikaans	Engels
gee nie om nie	
buurman	
emmers	
brullende leeus	
drie stukke koek	
sirene/sirenes	
drieduisend	
ore	
waarvoor	
wag	
kussing	

Afrikaans	Engels
ontbyt/oggendete	
kan maar koud raak	
gooi	
gegooi	
roomys	
koor/kore	
tong	
soos	
luister	
iemand	
lankal	

VRAE:

1. Wat is die titel van hierdie gedig?
2. Wie is die digter van hierdie gedig?
3. Uit hoeveel strofes bestaan die gedig?
4. Uit hoeveel versreëls bestaan strofe 1?
5. Watter soort verteller is daar in hierdie gedig? Hoe weet jy dit?
6. Haal 'n WOORD uit strofe 1 wat aandui dat die verteller die hele dag in die bed gaan wees.
7. Hoe weet jy dat die verteller nie bekommerd is oor haar aksies nie?
8. Na wie, dink jy, verwys die woord "julle" in die gedig?
9. Verwys na strofe 2. Die verteller sal nie die wekker afsit nie. Haal DRIE AGTEREENVOLGENDE WOORDE aan wat bewys dat hierdie stelling WAAR is.
10. Verwys na strofe 3.
    10.1. Wat is die rymskema van dié strofe?
    10.2. Wat is die rympatroon van dié strofe?
    10.3. Skryf "breffis" in Standaard Afrikaans.
11. Hoe bedoel die verteller dat "dis vakansie vir my pen"?.
12. Verwys na strofe 4.
    12.1 Noem TWEE dinge wat die mense kan doen om die verteller uit die bed te kry.
    12.2 Wie gee gewoonlik vir mense boetes?
13. Som strofe 5 in jou eie woorde op.
14. Verwys na die slotstrofe.
    14.1 Hoekom, dink jy, wil die verteller nie wakker word nie?
    14.2 Haal TWEE AGTEREENVOLGENDE WOORDE aan wat aandui dat die verteller baie na hierdie dag uitgesien het.
    14.3 Noem TWEE maniere hoe die verteller beklemtoon dat sy nie skool toe gaan nie.
15. Het jy ooit soos die verteller gevoel? Verduidelik.

TWEEDE ADDISIONELE TAAL
MONDELING 2008

LEES: ONVOORBEREIDE HARDOPLEES

TEKS 1

HOEKOM GEBRUIK TIENERS DWELMS
(Uit: Nuwe Afrikaans is Maklik Graad 10)

Hoekom gebruik tieners dwelms?

Daar is nie 'n spesifieke rede nie. Baie tieners is net nuuskierig of hulle doen wat hulle vriende doen. Ander hou daarvan om te waag. Party is verveeld of depressief. Hulle dink dit sal help vir hulle probleme. ONTHOU TOG: Die meeste tieners gebruik nie dwelms nie.

LUCY SE STORIE: Lucy van Kaapstad het saam met haar ma en stiefpa Rob gebly. Rob het sy werk verloor en begin drink. Toe het Lucy se ma begin dwelms verkoop. Sy het ook vir Lucy dwelms gegee. Lucy sê: "Ek het dwelms soos Ecstasy en Acid gebruik. Die Ecstacy het my op 'n high gesit. Toe begin die dwelms my lewe verwoes. Ek het begin maer word. Dit het gevoel of insekte oor my bene loop. Ek het slange voor my oë gesien. Ek het begin bewe en ruk. Ek het geskreeu, maar die insekte het al hoe meer geword. Ek het besef ek het 'n groot probleem. Ek was vreeslik bang maar ek het gaan hulp soek. Ek het iemand gevra om my na Phoenix Huis te neem. Ek is nou al ses weke hier. Ek word al hoe beter.
Dis nooit te laat om nuut te begin nie. Jy lewe net eenmaal. As jy dwelms gebruik of van iemand weet wat dit doen, kry hulp!"

Phoenix Huis is 'n nie-winsgewende organisasie vir die behandeling en voorkoming van dwelms en ander middele. Jy kan hulle kontak by (011) 726 4210/1.

Vrae:

1. Gee 'n paar redes volgens die teks waarom tieners dwelms gebruik.
2. By wie het Lucy dwelms gekry?
3. Noem twee dwelms wat Lucy misbruik het.
4. Noem 'n paar dinge wat met Lucy gebeur het na Lucy se dwelmgebruik.

LANG SKRYFSTUK I

SKRYF 'N OPSTEL VAN ¾ TOT ~~1 bladsy~~ oor EEN van die onderwerpe A, B, C. GEE JOU OPSTEL 'N TITEL.

Kyk na die onderstaande reeks prentjies en vertel wat gebeur het.

(A)

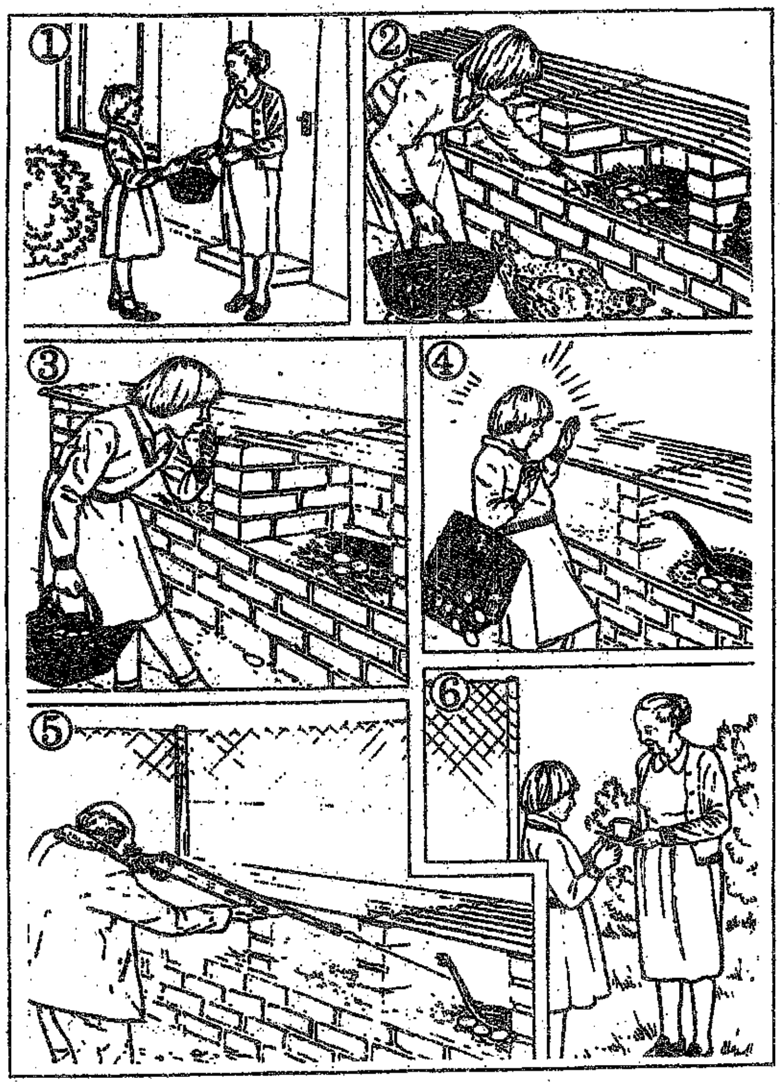

(20)

.../ AFDELING B